

Szokatlan könyvet tart kezében az olvasó. A több mint negyven éve angol irodalmat oktató egyetemi tanár a Biblia gondolataival szólít meg különféle közösségeket: diákokat, politikusokat, keresőket és hívő keresztényeket. A három gyűjtemény (*Az igehirdetés bolondsága; Hatalom és hit; Növekvő szavak*) az elmúlt évtizedekben elhangzott igehirdetéseit tartalmazza. Újszerűsége abban áll, hogy nem egyoldalúan újszerű, hanem olyan igehirdetési hagyományt igyekszik megújítani, amely a reformáció örökségét vállalva a „Szentírás önmagát magyarázza” elvét hagyja – ha kell tanárosan is – érvényesülni. A tanszék és a szószerzők nem állnak távol egymástól. Luther is úgy tanított, hogy prédikált és úgy prédikált, hogy közben tanított.

A szerző az irodalom oktatásán, Shakespeare életművének kutatásán túl három évtizede a Biblia értelmezésének kérdéseivel is foglalkozik; a témában könyveket szerkeszt és publikál. Az egyik korábbi kiadványa a *Szóra bírni az Írást* címet viselte, amelyben különféle tudományok segítségével a Biblia megértésének és magyarázatának kérdéseivel birkózott.

A *Szóra bírt Írás* célja, hogy az egyeseket nyugtató, másokat nyugtalanító isteni Ige erejét hatni engedje. Bár e prédikációkban többször is felvillannak személyes utalások, azok mégsem öncélúak. Az igehirdető tanár azt szeretné, hogy ő maga lényegtelenné, áttetszővé váljon, hogy ne ő, hanem az Ige beszéljen és szóljon. Bárkinek és mindenkinek.

FABINY TIBOR A szóra bírt Írás

FABINY TIBOR

A SZÓRA BÍRT ÍRÁS

Diákoknak, politikusoknak,
keresőknek és hívőknek

1990 Ft

TARTALOM

Előszó a három gyűjteményhez.....	7
I. AZ IGEHIRDETÉS BOLONDSÁGA (1988–2002)	
Előszó (2002).....	11
DIÁKOKNAK ÉS TANÁROKNAK.....	15
1. Hitfogyatkozás.....	16
2. Konceptió per Jezréelben.....	19
3. Senkiből valakivé.....	27
4. A kereszt bolondsága.....	30
5. Fogadjátok be egymást!.....	34
6. Konfliktusaink: az idő.....	39
KÖZÉPNEMZEDÉKNEK ÉS KÉTKEDŐKNEK.....	43
7. Az elveszett (közép)nemzedék.....	44
8. Boldogok a lelki szegények.....	47
9. Boldogok, akik sírnak.....	50
10. Boldogok a szelídek.....	55
11. Oltalom és veszély.....	59
FELNŐTTEKNEK ÉS KERESŐKNEK.....	63
12. Isten népe.....	64
13. Ki a lelki ember?.....	72
14. A világ kísértése.....	78
15. Megújulás.....	83
16. Öntudat vagy dicsekvés.....	86
17. Közösségépítés.....	91
AZ IGÉT HALLGATÓKNAK.....	97
18. Szentek legyetek!.....	98
19. A keresztény öröm.....	103
20. Az Úrtól tanult imádság.....	108
21. Növekedés és rothadás.....	114
22. Megigazulás.....	118
23. Az igaz és a hamis vallásosság.....	123

24. Cselekedetek vagy hit.....	128
25. „Megtetszett-e már az óembered?”	132
26. A Mester búcsúzik	136

II. HATALOMRÓL ÉS HITRŐL – POLITIKUSOKNAK (1998–2002)

Előszó (2003).....	145
27. Magnificat 1998.....	146
28. A gyökér hordoz téged.....	152
29. Az eredendő élet útja	157
30. A Te országod és a földi ország.....	162
31. A szelídek boldogsága	167
32. A hit zsoltára.....	171
33. Magnificat 2002.....	176

III. NŐVEKVŐ SZAVAK (Alkalmi igehirdetések 2005–2023)

Előszó (2023).....	183
34. Aki mindenkihez jött	185
35. Krisztus főpapi áldozata	189
36. A hamis és az igazi békeesség.....	193
37. Idők.....	196
38. Az olvasóval együtt növekvő szavak.....	201
39. Lelkiismeret vagy reálpolitika?	205
40. Simeon és Anna.....	211
41. Hit a pusztulás és a menekülés idején.....	217
42. Kenyér, víz, bor.....	221
43. Három ember: Krisztus, krisztusnélküli ember, krisztusi ember	225
44. Misztérium	229
45. Kedves farizeus testvéreim!.....	232
46. Ki az igaz ember?	235
47. Megmaradni, megtartatni	241
48. Keresztvers 2018 Nagypéntekén	245
49. id. Fabiny Tibor: Keresztelési beszéd (1955. július 10.).....	246
50. Háromszoros három soros és Címlapkép-meditáció	248
Utószó – személyes vallomás (1999).....	249

II.
HATALOMRÓL ÉS HITRŐL
– POLITIKUSOKNAK (1998–2002)

Barátainnak – in illo tempore.

ELŐSZÓ (2003)

Az 1998-ban alakult magyar kormány miniszterelnökének vallásügyi lelkész-tanácsadója meghívott egy felekezeti munkacsoportba. Négy esztendőn keresztül minden parlamenti ülészek kezdetén, kedd reggelenként áhítatot tartottunk az országot irányító, s a hitben elkötelezett – vagy legalább nyitott – politikusok számára a Budapesti németajkú református egyházközösség gyülekezeti termében. A liturgia mindig az igehirdető felekezeti hovatartozása szerint történt. Két jól ismert római katolikus és két református lelkész mellett ebben a szolgálatban én képviseltem az evangélikus egyházat – világiként. Kérésemre három alkalommal „szabályos evangélikus lelkész” is hirdetett igét. E számomra nagy megtiszteltetésnek és kihívásnak úgy igyekeztem megfelelni, hogy nagyon sokat készültem. Az ige üzenetét az egyház és az állam terrénumát szétválasztó, a két birodalmat tudatosan megkülönböztető lutheri teológia alapján tartottam a reggeli áhítatokat.

Az igehirdetés textusát eleinte magunk választottuk, az utolsó két évben a közösen tervezett sorozatok (a Miatyánk kérései, a boldogmondások, a zsoltárok) alapján hirdettük az igét és próbáltunk meg biblikus látás szerint rávilágítani a hatalom és a szolgálat etikai kérdéseit is érintő problémákra.

Az utolsó igehirdetés a 2002 évi választások kimenetele után hangzott el. Négy év alatt az első és utolsó áhítatom is a *Magnificatról* szólt, természetesen egészen más kontextusban. Azóta nem kaptam meghívást hasonló igei szolgálatra.

MAGNIFICAT 1998

Textus: Lk 1,46–55.

*Magasztalja lelkem az Urat,
és az én lelkem ujjong
Isten, az én Megtartóm előtt,
mert rátekintett szolgálólánya
megalázott voltára:
és íme, mostantól fogva
boldognak mond engem
minden nemzedék,
mert nagy dolgokat tett velem
a Hatalmas,
és szent az ő neve,
irgalma megmarad
nemzedékről nemzedékre
az őt féltőkön.*

*Hatalmas dolgot cselekedett, karjával
szétszórta a szívük szándékában
felfuvalkodottakat.
Hatalmasokat döntött le trónjukról,
és megalázottakat emelt fel.
Éhezőket látott el javakkal,
és bővelkedőket küldött el
üres kézzel.
Felkarolta szolgáját, Izraelt,
hogy megemlékezzék irgalmáról,
amint kijelentette atyáinknak,
Ábrahámnak és az ő utódjának
mindörökké.*

I.

Katolikus, református és evangélikus háttérből jöttünk, de többnyire a világban élünk és dolgozunk országunk, népünk, ifjúságunk felemelkedéséért. Mi, akik e mai kora reggelen itt összegyűltünk, bizalommal vagyunk a Biblia és a kereszténység hiteles üzenete iránt.

A keresztény naptár, az egyházi év szerint Ádvent felé közeledünk. A feszült várakozás, a lelki felkészülés intenzív ideje lehet ez.

Most az ádventi várakozás, az egymás iránti nyitottság és az Isten ígéje iránti bizalom jegyében irányítsuk figyelmünket Szűz Mária jól ismert énekére, a *Magnificatra!*

Hasson ránk a most hallott művészi ének, az ősi zenei feldolgozás, de pár percre értelmünket is nyissuk meg a Szentírás nagyszerű mondanivalójának befogadására!

Lukács evangélista, a precíz történész, Jézus születése kapcsán evangéliumának első két fejezetében három himnuszt, Istent dicsérő éneket is feljegyez: a *Magnificat*ot (Mária énekét), a *Benedictust* (Zakariás énekét) és a *Nunc dimmitist* (Simeon énekét). Mindhárom himnusz Isten ígéreteinek beteljesedését énekli meg.

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben, 1998. november 24-én.

Mindhárom erőteljesen épít az Ószövetség, különösen a Zsoltárok és a próféciák képanyagára. Mindegyik az ígéret-beteljesedés-dicséret hármas szerkezetére épít.

A *Magnificat*ot akár mint poémát, költeményt is elemezhetnénk. Beszélhetnénk szerkezetéről: a két „strófa”-ról. Az első részben (46-50. versek) Szűz Mária főleg magáról szól: a váratlanul áldott állapota miatt dicséri az Istent. A második „strófában” (51-55 versek) azonban kitágul a versvilág: Isten hatalmas cselekedeteiről, az egyén helyett a közösségről, a népről, az Izraelnek adott ígéret beteljesedéséről zeng az ének.

Figyelhetnénk további költői eszközökre is: az ismétlésre, a parallelizmusokra, az antitezisekre. Rámutathatnánk a vers drámaiságára, ahol az Úr fordulatot, az események irányának megváltozását, drámai nyelven: *peripeteiat* idéz elő a történelemben:

*Hatalmasokat döntött le trónjukról
és megalázottakat emelt fel.*

Csábíthatna bennünket annak a hatásnak az elemzése, amit az ószövetségi Anna éneke (1Sám 2,1–10) jelent a *Magnificat* számára. Itt a Szentlélektől fogant Mária, ott a hosszú idő óta meddő Anna a templomban ad hálát a kis Sámuel születéséért.

„Örvendezz szívem az Úrban...” – halljuk az első versben.

Majd a hetedik verstől így olvassuk:

*Az Úr tesz szegénnyé és gazdaggá,
megaláz és felmagasztal,
Fölemeli a porból a szűkölködőt
és kiemeli a szemétből a szegényt,
leülteti az előkelőkkel együtt,
és főhelyet juttat nekik.*

Folytathatnánk a sort, de az irodalmi elemzés nem igehirdetés.

II.

Keresztény hitünk értelmében a Bibliában nemcsak különféle korokban és különböző műfajokban született irodalmi alkotásokat olvashatunk, hanem e műveken, műfajokon, közelebbről a szón keresztül Isten szólít meg bennünket. Az Isten által minket szólító szó: ige. Engedjük ezért, hogy a Szentírás hozzánk szóló szaván keresztül az isteni üzenet itt és most bennünk is dolgozzon!

A *Magnificat*ban, Szűz Mária énekében nem Máriáról van elsőrenden szó. Hanem Mária az igehirdető! Méghozzá az Isten lelkétől ihletett, sugalmazott igehirdető.

Mária emberi lényé végképp elvész, hiszen ő a teljes lelkével (pszüchéjével) magasztal és a teljes szellemével (pneumájával) örvendezik.

Neki nem kell tudományosan megmagyarázni a dolgokat, hanem a benne lévő lélek azonnal felfogja és tovább sugározza a Lélek üzenetét. Milyen nagy az az Isten, akinek a tekintete oly mélyre száll, hogy egy szolgálólányt választ az Istenfiú anyjának!

Luther a *Magnificatról* egy külön kommentárt írt (s ez a kommentár még X. Leo pápához is eljutott, aki anélkül, hogy tudta volna kicsoda az írás szerzője, így kiáltott fel: „Áldott az, akinek a kezei ezt megfogalmazták!”). Ebben a kommentárban Luther így dicséri Mária őszinte és tisztán szerető szellemét: „Olyan gondolkodása volt, hogy akkor is boldog tudott lenni, ha Isten történetesen más nőnek juttatta volna jótéteményét... Csodálatos szív az ilyen! Isten anyjának érzi magát minden e teremtmény fölé emelten, mégis megmarad higgadtan szürke egyszerűségében, úgy hogy a legigénytelenebb cselédleányt sem tekintette önmagánál kisebbnek. Mária egyáltalán nem követel cselekedeteket, tiszteletet, hírnevet: éppen úgy tesz, mint azelőtt, mikor mindebből semmije sem volt, éppen úgy nem törekszik megtiszteltetésre, mint azelőtt sem, nem kérkedik, nem fuvalkodik fel, nem kürtöli világgá, hogy miként lett Isten anyjává, nem követel önmagával szemben tiszteletet, úgy jár-kezel, dolgozik, mint azelőtt, megfeji a tehenet, főz, mosogat, seper, azt teszi, amit egy cselédleánynak, vagy háziasszonynak igénytelen alantas munkát végeznie kell, mintha a szerfelett nagy javakhoz és kegyelemhez semmi köze sem lenne.”

III.

Eddig Máriára, az igehirdetőre figyeltünk. Most azonban lássuk, hogy miről szól maga az igehirdetés!

Természetesen Istenről, közelebről a „cselekvő”, a történelemben állandóan, dinamikusan mozgó Istenről. Mária prédikációja szinte halmozza a cselekvést jelölő igéket: „cselekedett”, „szétszórt”, „ledöntött”, „felemelt”, „ellátott”, „elkülödt”, „megemlékezett”, „kijelentett”. Az Isten: cselekvő Isten.

Századunk egyik irodalomtudósa így fogalmazott. „Az »Isten« mint főnév lehet, hogy halott. De az Isten nem főnév, hanem ige!”

Valóban így van: amint Mózesnek is mondotta: „*vagyok, aki vagyok!*” S ez többféleképpen is fordítható: „vagyok, aki leszek”, „leszek, aki vagyok”, „leszek, aki leszek”, „voltam, aki leszek”, „leszek, aki voltam” stb. A Jelenések könyvének szavaival: Ő „*a van, a volt és az eljövendő*” (Jel 1,8), a kezdet és a vég, aki a Krisztusban, „az időnek teljességében” (Gal 4,4) testté lett.

Mi emberek hajlamosak vagyunk arra, hogy a külvilág, a történelem eseményeit valami véletlennek, fátumnak, fortunának, esetleg értelmetlen, kiszámíthatatlan természeti mozgásnak tekintsük. Kitoró, majd elhalkuló viharok tulajdonítsuk.

A keresztény hit viszont arról vall, hogy a történelemben Isten a végső cselekvő, hiszen Isten a történelem Ura is!

Van ugyanis a történelemnek keresztény olvasata is! Számomra a berlini fal leomlása, a volt Kelet-Európa kártyavárként való, előre senki által álmodni sem mert szétesése, napjaink történelme – Isten tetteiben beszélő prédikációja!

IV.

Lássuk most közelebbről, hogy Szűz Mária éneke szerint a történelemben mi-ként cselekszik Isten! Öt mozzanatra figyeljünk!

Szétszórta azokat, akiknek gögös a szívük indulata.

Károli szerint „elszéleszté az ő szívük gondolatában felfuvalkodottakat”. A kato-likus fordítás szerint: „szétszórta a szívükben gögösöket”.

A Biblia tanítása szerint az ember leglényege az ő szíve.

A Példabeszédek könyvében olvassuk: „minden féltett dolognál jobban őrizd meg szívedet, mert abból indul ki minden élet” (4,23).

S ha a szív felfuvalkodik, akkor a lélek megbetegszik, s rákos daganat keletke-zik rajta. A „felfuvalkodott szív” gögössé, „pöffeteggé” válik, s a hatalom kísérté-sében elbukik. Isten szétszórja, megsemmisíti, elszélesztí, leheletével megse-mmisíti az ilyen embert.

Álljunk tehát ellen a karrier, a hatalom örök kísértésének, s emlékezzünk arra, hogy a hatalom: szolgálat. Mint ahogyan az Eötvös Collegium bejáratára is egykor ki volt írva: „szabadon szolgál a szellem”.

De ezt a szolgálatot nem a szájunkkal kell hangoztatni, hanem a szívünkkel megélni, hiszen a kísértés is a szívben kezdődik el.

Hatalmasokat döntött le trónjukról és megalázottakat emelt fel.

Akik fent voltak – lekerültek,
s akik lent voltak, felemeltettek.

„Ez a történelem!” – mondjuk, de a Biblia tanúsága szerint ez Isten „karjának” a cselekedete!

Mária énekéből nemcsak Anna háladalát, hanem Dániel próféta hangját is ki-hallhatjuk, amint erre Kálvin is utal az evangéliumok harmóniájáról szóló köny-vében. Dán 2,21-ben ezt olvassuk:

„Ő szabja meg a különböző időket és alkalmakat. Királyokat taszít le, és kirá-lyokat támaszt. Ő ad bölcsességet a bölcseknek és tudományt a nagy tudósoknak”

Dániel próféta leírja Nebukadneccár babilóniai király történetét, aki elbiza-kodott, s ezért elvesztette királyságát. Az egykor hatalmas és félelmetes királyt „száműzték az emberek közül, füvet evett, mint az ökrök, és az éj harmatja áz-tatta a testét, míg oly hosszúra nem nőtt a szőre, mint a sasnak a tolla, és olyan karmai nem lettek, mint a madárnak” (Dán 4,30)

A Valakiből Senki, a királyból állat lett.

Éhezőket látott el javakkal, és bővelkedőket küldött el üres kézzel.

Isten nemcsak a politikai hatalomnak, hanem a gazdasági hatalmaknak is az Ura – bármennyire is ellene mond ennek a látszat. Isten a gazdagokból – szegénye-ket, a szegényekből gazdagokat teremt.

Erről énekelt Anna is, a himnusza 5. versében:

„A jóllakottak elszegődnek kenyérért
de akik éheztek, folyton ünnepelnek”.

Erről olvashatunk a Lukács szerinti boldogmondásokban:

„Boldogok vagytok, akik most éheztek,
mert majd megelégtettek.” (6,21)

A zsoldáros pedig arról énekelt, hogy az Istenhez ragaszkodó embert az Isten anyagilag sem hagyja cserben:

„Gyermek voltam, meg is vénhedtem, de láttam volna, hogy elhagyottá lett volna az igaz, magzata pedig kenyérkéregetővé.” (37,25)

Ha egyedül Istenre figyelünk, ha Istenen csüng a szívünk, akkor a Példabeszédek könyvének szerzőjével együtt így fohászkodhatunk: „Szegénységet vagy gazdagságot ne adj nékem, táplálj engem hozzám illő edellel.” (30,8)

Felkarolta szolgáját, Izraelt, mert megemlékezett irgalmáról

Isten népet választ magának, szövetséget köt vele, mint egy menyasszonnyal. S noha a közösség, a nép sokszor hűtlen, Isten emlékezik arra, hogy ő irgalmas, s ezért megkönyörül népén és áldást eszközöl.

S ha Isten irgalmas hozzánk, akkor nekünk is irgalmasnak kell lennünk egymáshoz. Luther rámutat arra, hogy az igazságot nem lehet irgalom nélkül, önerőből érvényesíteni. Ezért különbséget tesz az „igazságtétel” és a „bizonyoságtétel” között: „Elégedj meg a bizonyoságtétellel, hogy igazad van, ha igazadnak nem tudsz érvényt szerezni, bízd Istenre az ügyet, s a Te kötelességet, hogy hitet tégy mellette, a győzelmet Isten magának tartja fenn. Ha ő azt akarja, hogy győzz, úgy ő maga megcselekszi azt... Ha pedig nem akarja, elégedj meg az ő irgalmasságával, ha el is veszik tőled az igazság győzelmét, a bizonyoságtételt azonban nem vehetik el.”

Kijelentette atyáinknak, hogy irgalmas lesz Ábrahám és az ő utódai iránt mindörökké

Isten beváltotta ígését, mert magot adott Ábrahámnak, s az asszony magva a kígyó fejére taposott (Gen 3,15). Isten irgalmassága, a teremtett emberiség iránti szeretete az inkarnáció titkában teljeseedik ki.

Erről szól Mária éneke.

V.

Végezetül, szóljunk röviden arról, hogy Luther a már többször is idézett *Magnificat*-kommentárját egy fiatal politikusnak, az akkor még csak tizenhét éves János Frigyes hercegnek dedikálta. Neki szól a figyelemre méltó előszó és az epilógus is. Az előszóban Luther a Példabeszédek könyvét idézi: „Ha az Úr kezében van a király szíve, olyan lesz, mint a patak vize, arra vezeti, amerre akarja.” (21,8) Konk-

rét történelmi személyeket idéz fel: vannak olyan fejedelmek, akiket a Szentírás „Isten angyalának” nevez, mint Dávid (1Sám 29,9), sőt isteneknek is hívja őket (Zsolt 82,6). De a gonosz fejedelmeket „ordító oroszlánok”-nak nevezi (Zof 3,3), vagy „sárkány”-nak (Jer 51,34), esetleg „vadállat”-nak (Ez 14,21).

Az epilógusban – amit Luther már a wormszi dráma után írt –, arra hívja fel ismét a fiatal herceg figyelmét, hogy a legnagyobb veszély az, ha az uralkodó szíve „felfuvalkodottá” válik.

Ugyanakkor Luther megemlékezik Izrael istenfélő királyairól: Dávidról és Salamonról.

Szerinte a *Magnificat*ot azért kell újra és újra olvasnia az uralkodónak, mert megtanít imádkozni. A *Magnificat* a szegényeket bátorítja, a hatalmasokat pedig istenfélelemre tanítja.

Luther külön imádságot fogalmaz meg János hercegnek, majd az ifjú Salamon bölcsességet kérő imáját ajánlja figyelmébe.

A Királyok könyve szerint a hatalomra került ifjú Salamon így fohászodott az Úrhoz:

*Uram, Istenem, te királlyá tetted
szolgádat, az én apám, Dávid után.
De én még egészen fiatal vagyok, nem értek
a kormányzáshoz.
És a te szolgád választott néped között van,
Amely olyan nagy nép, hogy nem lehet számba
venni, nem számlálható meg a sokasága miatt!
Azért adj szolgádnak engedelmes szívet, hogy
tudja kormányozni népedet, különbséget téve
a jó és a rossz között, különben ki tudná
kormányozni a Te nagy népedet? (1Kir 3,7–9)*

Adja Isten, hogy Mária hitével és Salamon nyitott alázatával és bölcsességével tudjuk mi is fogadni Istentől minden tőle kapott ajándékunkat és minden evilági mandátumunkat! Ámen.

A GYÖKÉR HORDOZ TÉGED

Textus: Róm 11,17–24

Ha azonban az ágak közül egyesek kitörettek, te pedig vad olajfa létedre beoltattál közéjük, és az olajfa éltető nedvéből részesültél, ne dicsekedj az ágakkal szemben. Ha mégis dicsekszel: nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér hordoz téged. Azt mondod erre: »Azért törettek ki azok az ágak, hogy én beoltassam.« Úgy van: azok hitelenségük miatt törettek ki, te pedig a hit által állsz. Ne légy elbizakodott, hanem félj! Mert ha az Isten a természetes ágakat nem kímélte, téged sem fog kímélni. Lásd meg tehát Isten jóságát és keménységét: azok iránt, akik elestek keménységét, irántad pedig jóságát, ha megmaradsz ebben a jóságban, mert különben Te is kivágatsz. Viszont ha ők nem maradnak meg a hitelenségben, szintén beoltatnak, mert Istennek van hatalma arra, hogy beoltsa őket. Hiszen ha Te levágattál a természetes vadolajfáról, és a természet rendje szerint beoltattál a szelíd olajfába, akkor azok a természetes ágak mennyivel inkább be fognak oltatni saját olajfágukba!

A Biblia nyelvezete egy sajátos megszólító nyelv. Több ezer esztendővel ezelőtt ugyanúgy hatást váltott ki az olvasókból és a hallgatókból, mint ma. A szavak itt erővel, tekintéllyel bírnak. Mindez részint annak is köszönhető, hogy a Szentírás nagy része képes, költői beszéd.

Ha kicsit is szeretjük az irodalmat, lehetetlen nem elcsodálkoznunk az Ószövetség próféciáinak, Jézus példázatainak, vagy akár Pál apostol leveleinek gazdag képvilágán, hiszen azok fantáziánkra, érzelmeinkre egyaránt hatnak. Ha megkóstoltuk, megérettük ennek a beszédnek az ízét akkor szomjúhozunk rá. S ha isszuk azt, felüdülnünk. Azért van ez, mert a Biblia nyelvezete nem dogmatikus, hanem metaforikus nyelv.

Pál apostol Rómaiakhoz írt levelének most felolvasott szakaszában is szinte hemzsegnek, nyüzsögnek a természet világából vett képek és metaforák: olajfa,

---

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben 2000. február 8-án.

gyökér, éltető nedv, ág, beoltás, kivágás. Először azt nézzük meg, hogy eredetileg miről is volt szó az itt felolvasott részben, másodszer pedig majd azon töprengjünk, hogy ma miként is szólít meg minket, közéleti személyeket, értelmiségieket, vagy éppen hatalmon lévőket Pál apostol kétezer évvel ezelőtt leírt üzenete.

Mi az egykori üzenet?

A Rómaiakhoz írt levél Pál apostol teológiailag legmélyebb levele. Amikor az egyháztörténelemben újra és újra felfedezték, az valamiképpen mindig az egyház megújulását eredményezte. Így volt ez Szent Ágoston, Luther Márton vagy századunkban Barth Károly esetében. Pál apostol – mint tudjuk, zsidó származású volt, de magát mégis a pogányok apostolának nevezte.

E levél 11. fejezete arról szól, hogy a zsidóság és a pogányság hogyan viszonyul egymáshoz Isten tervében. Mindezt Pál, a Benjámín törzséből lett zsidó keresztény a pogányokból lett római keresztény gyülekezetnek írja. Saját népének tragikus, de nem végzetes sorsáról beszél itt Pál apostol. Izrael, a választott nép megbotlott és tragikusan elesett, amikor nem ismerte fel az Úr meglátogatásának idejét, a Názáreti Krisztusban eljött Messiást, a Krisztust. Ugyanakkor Izrael elesése lett a pogányok üdvössége. Isten üdvtervében azért nyílt lehetőség a pogányok megtérésére, mert Izrael elutasította a Messiást.

Ugyanezt a váratlan fordulatot villantotta fel Jézus is a királyi menyegzőről szóló példázatában. A meghívottak visszautasították a menyegzőre szóló meghívást. A király ekkor megparancsolta, hogy a keresztutakról bárkit, az utca népét hívják be az ünnepélyre. Így a lakodalmas ház megtelt vendégekkel.

Pál apostol most ezekhez a keresztutakról behívott pogány keresztényekhez szól, akik mindazokat a javakat, ajándékokat élvezhetik, amelyek eredetileg a kiválasztott népnek jártak volna. Izrael népét „szelíd olajfának” nevezi, hiszen az ékes olajfát (Hós 14,7) maga az Úr ültette és gondozta. E fának egyes ágai – mivel elszáradtak és gyümölcsöt nem hoztak – kitörtettek. Isten azonban – a természet rendje és a kertészek gyakorlatával szemben – nem a szelíd olajfát oltotta be a vadba, hanem a vadolajfát a szelídbe. A vadolajfa így a szelíd olajfa zsíros gyökeréből részesült.

Az apostol figyelmezteti a megtért, kereszténnyé lett pogányokat, nehogy visszaéljenek e kiváltságos helyzetükkel, ne dicsekedjenek: *„nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér hordoz téged”*. Annyiban igazat ad nekik, hogy a zsidóság ága azért törtetett ki, hogy ők beoltassanak. Ám rögtön hozzáteszi: *„azok hitetlenségük miatt törtettek ki, te pedig a hit által állsz. Ne légy elbizakodott, hanem félj!”* Egyedül a hit tartja meg ezt az egykoron vad népet: az Isten félelme és az evangélium szeretete.

Istenismeretet is tanít itt Pál apostol: azt, hogy Isten egyszerre kemény és jóságos. Igazságos és kegyelmes. Azok iránt, akik megtagadták őt és elesetek, kemény az ítélet, de azok iránt, akik befogadták őt, nagy az irgalma. Dicsekvésre tehát semmi okuk. E pogány keresztények is a hit egyszerre félelmetes és csodá-

latos kötélrancát járják: ha Istenben bíznak, akkor megmaradnak, ha azonban leveszik Istenről tekintetüket, akkor menthetetlenül leesnek és elvesznek.

Pál apostol azonban nem mondott le saját népének üdvösségéről. Ugyanebben a fejezetben azt írja, hogy Isten a pogányság befogadásával mintegy féltékennyé akarta tenni Izraelt. És Pál abban reménykedik, hogy népe nem marad meg a Krisztushit nélküli állapotban, és akkor Istennek ismét hatalma lesz beoltani őket.

Mi a mai üzenet?

Ma reggel mégsem lehet csak az a feladatunk, hogy Pál apostol üdvtörténeti víziójáról elmélkedjünk. Azt sem hiszem, hogy a zsidóság sorsáról és küldetéséről vallott hitünket kellene most végiggondolnunk. E szakasz a korabeli mondanivalóján túl ma is mindnyájunkat megszólít és zsigereinkben érint. Miért?

Önismeretre és istenismeretre nevel

Mert egykor mindnyájan vad olajfák voltunk. A mi történetünk pehelykönnyű az Isten történetéhez képest. A történelem mozgása, játéka folytán mi is váratlanul kiválasztódtunk, és érdemtelenül beoltattunk egy olyan fába, amelynek életkora sokkal több, története pedig sokkal régebbi, mint a miénk.

E fának gyökere van, ami évezredek óta adja a növekedéshez és az élethez szükséges tápanyagot. Mi csak beoltattunk – nehogy egy percre is azt gondoljuk, hogy mi hordozzuk a gyökeret, hiszen fordítva van: a gyökér hordoz bennünket. Helyesen felismertük, hogy kultúránkat nem akkor visszük előbbre, ha utópisztikus eszmék jegyében „a múltat végképp eltöröljük”, hanem akkor, ha a gyökereinkhez visszatérünk.

Ám tévedünk, ha – Pál apostol szavaival – „dicsekszünk” és azt gondoljuk, hogy mi térünk vissza a gyökerekhez. Nem. Isten az, ki beoltott minket, a vadolajfát a szelíd olajfába. Isten az, aki vad olajfából szelídet tud nemesíteni, a kövekből Ábrahámnak fiait tud teremteni (Mt 3,9). Hiszen Isten a mozgatója, fenntartója ennek a történelemnek. Ő teremt olyan feltételeket, hogy mi beoltódjunk. Nem dicsekvés, hanem csakis a hála szava hagyhatja el ajkunkat, hogy a mi generációnkban megtörténhetett az, amiről a szüleink nemzedéke még álmodni sem mert.

Mi is a gyökér?

Nézzük meg most közelebbről, hogy mi is az a gyökér, aminek a tápanyagát magunkba szívhatjuk! Néha ezt úgy mondjuk, hogy ez a gyökér a zsidó-keresztény kultúrkör, az egyház, vagy éppen az európaiság elfelejtett értékei. Igen ám, de nehogy a négy évtizedes időmítosz kimúlta után egy termítosz rabjai legyünk! A gyökér nem egyszerűen a kereszténység, nem a klérus – a gyökér még ennél is mélyebben van. A Biblia tanúsága szerint ez a gyökér nem egy intézmény, nem

is egy kultúra, nem is egy hagyomány, még csak nem is egy vallás – hanem egy személy. Ézsaiás prófétánál olvassuk: „Vesszőszál hajt ki Isai törzsökéről és hajtás sarjad gyökereiről.” (Ézs 11,1) „Azon a napon Isai gyökeréhez fognak járulni a nemzetek, mert zászlóként magaslik ki a népek közül.” (11,10). A Jelenések könyvében ezt olvassuk: „Ne sírj, győzött a Júda törzséből való oroszlán, Dávid gyökere és felnyitja a könyvet és a hét pecsétet.” (5,5) A Biblia utolsó lapján Jézus mondja magáról: „Én vagyok Dávidnak ama gyökere és ága, ama fényes és hajnali csillag.” (22,16)

Jézus Krisztus egyszerre a gyökér és az új hajtás, a régi és az új, aki volt, aki van és aki eljövendő, az alfa és az ómega. Magáról azt mondta: „mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok” (8,58). János apostol hozzáteszi: „Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami létrejött.” (Jn 1,3) Amikor tanítványaitól búcsúzott Jézus is az élővilág, a beoltás organikus metaforáihoz fordult: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővessző, aki énbennem marad, és én is őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nélkülem semmit sem tudtok cselekedni.” (Jn 15,5)

Meddig maradhatunk meg?

Pál apostol a római pogány keresztényeket metsző szigorúsággal figyelmezteti: „ne dicsekedj, hanem félj”. Dicsekvésre semmi okunk, a hittel való dicsekvésre a legkevésbé. A hitet kaptuk és az nem a miénk. „A hit által állok”. Emlékezzünk, hogy Pál mit mond a Korinthusi levélben: „Aki tehát azt gondolja, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék!” (1Kor 10,12) A hiteles kereszténység sohasem lehet dicsekvő, büszke vagy triumfáns. Abban a pillanatban, amint magasabb rendűnek véljük magunkat, azonnal elbukunk és kivágattatunk. Pál apostol arra figyelmeztet, hogy a pogány kereszténységgel, s ha ezt tovább gondoljuk, magával a történeti kereszténységgel ugyanaz bármikor megtörténhet, ami az egykor szelíd olajfával. Ezért mondja, hogy félj, azaz vigyázz, hogy el ne essél!

A félelem nem valami szorongást vagy paranoiát jelent, hanem éberséget. „Félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket” – mondja az apostol (Fil 2,12), és nyomában Kierkegaard. A félelem nem valami negatív dologtól való rettegés, hanem óvatosság és éberség: nehogy elveszítsük az Istennel való bensőséges kapcsolatot! Ha hit által állunk, akkor hit nélkül nem állunk! Az igazi hitnek része ez az istenfélelem. A kereszténység nem kibérelt páholy, nem társadalmi vagy anyagi biztonság, hanem valóban sokkal inkább egy kötélranc.

Ha belátom, hogy nem magamtól, hanem Isten kegyelméből kerültem fel a kötéltre, csak akkor tudok fennmaradni! Nem magamban, hanem egyes egyedül csak őbenne kell bíznom. Akármilyen magasra jutottunk, Isten, hit, a gyökér nélkül a mélybe zuhanunk.

Hitre jutni sem könnyű, hiszen le kell győzni önmagunkat. Van, amikor az üldözés vagy a félelem gátolja vagy apasztja a hitet. Ez történt nálunk, századunk második felében. Ám ma mintha egy ezekkel ellentétes erő kísértene. Ma mintha túl könnyű, divatos, sőt társadalmi előnyökkel járó dolog lenne kereszténynek

lenni. Én félek attól a kereszténységtől, ahol a hitnek már nincsen tétje! Hitre tehát nem könnyű jutni, de abban megmaradni, megtartani, megállni még nehezebb!

Akkor tudunk megmaradni, ha megértjük, hogy nem a magunk urai vagyunk, hanem Isten tenyerén élünk. A hüvelyk és a kisujja között feszítette ki azt a kötelet, amelyen hitben járhatunk. Ha elfogadjuk, hogy a gyökér táplál minket, akkor a zsoltáros szavával élve, olyanok leszünk, mint a folyóvíz mellé ültetett fa. (Zsolt 1,1)

A gyökérben, Krisztusban kell meggyökereznünk, mert akkor élünk, termünk gyümölcsöt és nem hervad el fánk lombja sem. A gyökérben akkor tudunk meggyökerezni, ha befogadjuk Isten beszédét, a magot, az ő igéjét, amivel táplál minket. Ő szórja ezt a magot, és azt akarja, hogy ne az útféltre essen, hanem a szívünkben eressen gyökeret. Isten nemcsak a vadolajfát oltja a szelídbe, hanem fordítva is cselekszik: a romolhatatlan magot belénk, a romolhatóba ülteti. Jakab apostol írja: *„Szelíden fogadjátok a belétek oltott igét, amely meg tudja tartani a lelketeket.”* (Jak 1,21)

Összefoglalva: Pál apostol nemcsak a pogány keresztényekhez, hanem ma is mindnyájunkhoz szól. Először önismeretre és istenismeretre nevel, arra emlékeztet, hogy honnan jöttünk és kinek köszönhetjük privilegizált helyzetünket. Másodszer arra tanít, hogy ki az a gyökért, aki szüntelenül éltet és táplál minket. Harmadszor, a kígyó éleslátó értelmével és a galamb szelídségével figyelmeztet minket, hogy a hitben megmaradjunk, ki ne töressünk, és le ne vágassunk.

Adja Isten, hogy az Ő segítségével megmaradhassunk az életet tápláló gyökérben, hogy ne a rosszra való hajlam, a halál, hanem a jóra való hajlam, az élet kerekedjék felül mibennünk.

Válasszuk az életet! Ámen.

AZ EREDENDŐ ÉLET ÚTJA

Textus: Mt 16,21–27

Ettől kezdve kezdte el Jézus Krisztus mondani tanítványainak, hogy Jeruzsálembe kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól és írástudóktól, meg kell öletnie, de harmadnapon fel kell támadnia. Péter akkor magához vonta őt, és feddeni kezdte: »Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg veled!« Ő pedig megfordult, és így szólt Péterhez: »Távozz tőlem, sátán, botránkoztatasz engem, mert nem Isten szerint gondolkozol, hanem az emberek szerint.« Akkor Jézus ezt mondta tanítványainak: »Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem. Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti, aki pedig elveszti az életét érterem, megtalálja. Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall? Vagy mit adhat az ember váltságdíjúl a lelkéért? Mert eljön az Emberfia Atyja dicsőségében angyalaival együtt, és akkor megfizet mindenkinek cselekedetei szerint.«

Jézus és Péter az „úton”

A Máté evangéliumából most felolvasott igeszakasz egy sajátos szituációban hangzott el. Jézus a tanítványival együtt úton van. Tehát nem a sokasághoz szól, mint máskor, hanem meghitt, intim beszélgetést folytat tanítványaival miközben Cezárea Filippi felé mennek az úton. Először azt kérdezi meg, hogy kinek mondják őt az emberek és kinek tartják őt a tanítványok. És itt hangzik el Péter vallástétele: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia”

Jézus ezért a kijelentéséért boldognak nevezi Pétert, mert nem test és vér, hanem a mennyei Atya fedte fel előtte ezt a titkot. Ezért Péter hitére, hitvallására, mint kösziklára építi fel Krisztus az anyaszentegyházat.

A tanítványok és Jézus mennek tovább az úton és Jézus „ettől fogva”, Péter vallástétele után kezdi nekik mondani, hogy Jeruzsálembe kell mennie, szenved-

---

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben 2000. május 2-án.

nie kell a vénektől és az írástudóktól, meg kell öletnie, és harmadnapon fel kell támadnia.

Ezt hallván Péter magához rántja, visszahúzza Jézust, és szemrehányást tesz neki, „feddeni” kezdi őt. „Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg veled!” Péter reakciója emberileg teljesen érthető. Hiszen ő mondta ki az előbb, hogy Jézus a Krisztus, azaz a Messiás, a dicsőséges, várva várt szabadító. Jézus ráadásul ezt a hitvalló hitet olyannyira megerősítette: erre a hitre építi majd anyaszentegyházát. Ha imént megerősítette, hogy ő a Messiás, akkor most minek beszél arról, hogy szenvednie kell és meg kell öletnie Jeruzsálemben?! Egy Messiással ez nem történhet meg! – gondolta Péter.

Jézus visszafordul, s ugyanazt a Pétert, akit előbb még boldognak mondott, most sátánnak nevezi: „Távozz tőlem, sátán, botránkoztatasz engem, mert nem Isten szerint gondolkozol, hanem az emberek szerint.” Jézus szinte ugyanazokkal a kemény szavakkal utasítja itt helyre Pétert, mint a pusztai megkísértés idején a sátánt: „Távozz tőlem”.

Van azonban itt egy olyan kifejezés, ami a magyar fordításból sajnálatosan kimaradt: nem csak az olvasható az eredeti görögben, hogy „hüpage Satana” – menj el sátán – mint a megkísértés-történetben – hanem az is, hogy „hüpagé opisou mou Satana”, azaz „kerülj mögém, menj mögém sátán”.

Azaz ne állj az utamba, ne kísérts engem, ne légy skandalon: botrány, csapda, akadály számomra. Ne rángass le magadhoz, a te gondolkodásod szintjére, hanem állj mögém, és kövess engem!

Mi is Péter alapvető problémája? Az, hogy „nem Isten szerint gondolkodik, hanem az emberek szerint”. Kulcsfontosságú ez a mondat igénk szempontjából. Néhány mérfölddel korábban azért nevezte Jézus Pétert boldognak, mert nem emberek, test és vér szerint gondolkodott, hanem a Mennyei Atya szerint.

Most viszont Péter visszaesett, mert emberi okoskodás vett erőt rajta. Amíg Krisztusra nézett, bizalma volt iránta – mint egy másik helyen olvashatjuk – tudott vízen járni, vagyis a Szentlélek által szólni. Amint azonban levette róla tekintetét és önmagára figyelt – süllyedni kezdett.

Mi is a Péternek szóló üzenet?

Először is: nem elég felismerni Krisztust, hanem követni is kell őt. Másodszor: az emberek szerinti gondolkodás akadályt jelent az ő követésében. Harmadszor: még saját vallási elképzelésünkhöz sem szabad ragaszkodni, mert ha Krisztusnak ellentmondunk, ellene szegülünk, azonnal emberivé, sőt sátánivá leszünk. (A héberben a Satanosz „ellenséget” jelent.)

Ha viszont reá hallgatunk, neki engedünk, akkor ő is mindig megújítja, felfrissíti vallási elképzeléseinket. Ezt tanítja Péternek a vele úton járó Krisztus, aki magáról is azt mondta, hogy ő az Út; s az Apostolok cselekedetei szerint az első keresztényeket is az „Úr útjának követőinek” nevezték (ApCsel 9,2; 18,25).

Mi is úton vagyunk

Kedves Testvérek! Mi is úton vagyunk! Egyéni életpályánk is út. Többségében már túl vagyunk „az emberélet útjának felén” – mint Dante írta. Nem tudhatjuk, hogy nem tartunk-e már az életutunk végén. Úton jár az egyház is. Valahol tart a történelemben, Krisztus első és második eljövetele között. Az egyházi esztendő szerint a húsvéti és pünkösdi időszak között járunk – arra a boldog negyven napra gondolunk, amikor a feltámadott Jézus a tanítványai között volt és magyarázta nekik az írásokat.

Úton jár az ország. Tegnap ünnepeltük az első szabad választások tizedik évfordulóját.

Úton jár a kormányzat is. Elérkezett a kormányzati ciklus első feléhez. Jó alkalom ez arra, hogy megálljunk: ne csak ünnepeljünk, hanem csendben Isten előtt gondolkozzunk el! Olyan ez, mint amikor hegymászás közben megpihenünk, és tüdőnkbe szívjuk a friss levegőt.

Isten ma is megszólít bennünket, úton járókat az ő igéjével, az ő szavának tiszta levegőjével. Minden szempontból jó-e az irány amerre haladunk? Merre is tartunk?

Nekünk is voltak nagyszerű felismeréseink: az egyházak nem olyan retrográd erők, amint azt sulykolták belénk, hanem értéket hordoznak, s ezekre a történelmi, erkölcsi értékekre szüksége van népünknek.

Igen ám, de ezt már Konstantinus is felismerte, s mindez mit eredményezett? Politikai megbékélést, de ugyanakkor egy ellentmondásos, sok szempontból eltorzult kereszténységet! A kereszténység kétezzer éves története arról tanúskodik, hogy a kereszténység nem lehet használati cikk. Mert abból csak egy lelketlen, puhány – ahogy Kierkegaard megkülönböztette – egy világi és nem „krisztusi” kereszténység lesz!

Jézus itt arról tanítja Pétert, és arra tanít ma minket, hogy nem elég emberek szerint gondolkodni. Nem elég felismerni az egyház szerepét, hanem az egyház Urát is követni kell! Veszélyes dolog tehát az Isten ügyeiben „emberek szerint” gondolkodnunk.

Másképpen, isteni módon, Isten szerint kell gondolkodni! Bibliánkban az itt szereplő görög szó: fronein azt jelenti: „gondolni valamire”, „törekedni valami felé”, „egzisztenciálisan felfogni”, valami felé irányulni, valamin „csüngeni”.

Amikor Jézus az „isteni gondolkodásról” beszél, akkor ő az alapvetően emberi beállítottságunkon akar változtatni. Begyepesedett emberi értékrendünket, szokásainkat, s bizony sikereinket is, eltérő mentalitásunkat akarja valami másra cserélni. De meg akarja változtatni kegyességünket, vallásosságunkat is, amennyiben az is csak emberi.

Nem kisebb igénnyel lép fel Jézus, mint hogy „megfordítsa”, „átfordítsa” a mi gondolkodásunkat. Ezt nevezi a Biblia az értelem, a gondolkodás, az irányultság 180 fokos megváltozásának, átfordulásának, meta-noiának, megtérésnek. Ha az emberiről az istenire fordul át gondolkodásunk, akkor életünk is megváltozik. Ilyenkor nemcsak felismerjük, pláne nem használjuk őt saját emberi

elképzeléseink legitimizálására, nem „homlokzatként”, „díszként” tartjuk őt magasba, miközben sikereinkkel diadalmasan haladunk előre.

Nem, Jézus azt mondja, hogy nem elég őt felismerni, rá hivatkozni, hanem követni is kell őt. Ránk parancsol, mint Péterre, hogy álljunk be mögé a sorba, és kövessük őt. S ha ő megy elöl, akkor nekünk a szenvedés, a kereszt vállalásában is utána kell menni.

Torz az a kereszténység, amely csak triumfalizmust és sikereket hirdet! Amiképpen torz Péter hite is, aki csak győzelmes Messiást akar, és nem kell neki a szenvedő Krisztus.

Krisztus követése

Végül: mit is jelent Krisztus követése? Erről szól a felolvasott ígénk második fele, ami talán az evangélium kellős közepe. Két állítást és két költői kérdést hallunk Jézustól:

„Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét, és kövessen engem.” Mit jelent az, hogy „tagadjuk meg magunkat”? Azt, hogy mondjunk nemet arra a bennünk meglévő természetes, önző gondolkodásra, és mozduljunk, engedelmeskedjünk az ő hívásának.

Dietrich Bonhoeffer írja a *Követés* című klasszikus könyvében: „Követni azt jelenti, határozott lépéseket tenni. Már a hívásra megtett első lépés elválasztja a követőt eddigi életétől. Csak a hívó engedelmes – és csak az engedelmes hisz... Ahhoz, hogy valaki hinni tudjon, egy tényleges parancsnak kell engedelmeskednie.”

Krisztus újra és újra „keresztel” a mi életutunkat, és azt szeretné, hogy engedelmeskedjünk neki, s vegyük fel magunkra azt a keresztet, ami elfordít bennünket a sok világi dicsőséggel kecsegtető széles útról, és az őt követők keskeny útjára terel.

„Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti, aki pedig elveszti az életét énért, megtalálja.” Jézus itt is paradoxonokkal tanít. Ragaszkodhatunk a széles utat járó, gazdagsággal, sikerekkel kecsegtető talmi életünkhöz, de ekkor elveszítjük az Istennel való eredendő életünket. A talmi élet káprázat, utánzat – az eredendő élet: valóság. Viszont, ha mint egykor a tanítványok, mi is feladjuk életünket Krisztusért, akkor megtaláljuk eredendő életünket, a Biblia szavával: „örök életünket”. Ez sokszor szenvedéssel jár. Krisztus legtöbb tanítványa mártírként fejezte be életét. De a mártírok vére: magvetés – sok új élet sarjad belőle. „Ha a búzaszem nem esik a földbe, és nem hal meg, egymaga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz.” (Jn 12,24)

Ezután következik a két költői kérdés:

„Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall? Vagy mit adhat az ember váltságdíjúl a lelkéért?”

Krisztus itt is – ahogy az előbb neveztük – „az eredendő élet”, vagyis az Isten által teremtett lélek elsődlegességéről beszél. A „nem eredendő” talmi életnek

olyan jól esik megnyerni a világot, birtokolni a hatalmat, a vagyont, a másik embert. Ezt diktálja az ösztönünk és a világ farkastörvényei is.

Erich Fromm azt írja, hogy „birtokolni” (to have) nem ugyanaz, mint „létezni” (to be). Csak az utóbbi létforma az autentikus. Ezt az eredendő, vagy örök életet kínálja Jézus is az evangéliumban. „Vagy mit adhat az ember váltságdíj a lelkéért?”

Én ezt így fordítanám: megfizethető-e az ember lelke pénzzel? Az egyik oldalon Jézus, a másikon a bankárok, a befektetők világa. Jézus ugyanakkor nyilvánvalóvá teszi, hogy ama napon ő fizet meg mindenkinek, azaz akkor derül ki igazán, hogy egyedül neki volt kemény valutája.

Kedves Testvérek! Rövid, éles, egzisztenciánkba hasító paradoxonokról tanította Jézus Pétert és az úton lévő tanítványokat. Gondoljunk mi is azon el, hogy merre, milyen irányba is tart a mi „eredendő életünk”. Növekszik-e, vagy éppen apad-e a hitünk?

Legyünk hálásak azért, hogy Krisztus a mi életutunkat újra és újra keresztezi a nekünk szegezett kérdéssel:

„Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, de lelkében kárt vall?” Ámen.

A TE ORSZÁGOD ÉS A FÖLDI ORSZÁG

Textus: Mt 6,10a

Jöjjön el a te országod!

Ebben a munkaévben a háromhetenkénti reggeli elmélkedések a Miatyánk egyes kéréseiről szólnak. Ma érkeztünk el a második kéréshez: „*Jöjjön el a te országod!*”

A felvilágosodás óta a kereszténységgel szemben az egyik leggyakoribb vád az volt, hogy megkettőzi a valóságot: a tapasztalati valóságon túl egy másik valóságot, az e világ realitása helyett túlvilágot, a földi ország ellenében mennyországot hirdet. Mennyország? Angyalok? Túlvilág? Isten országa? Mi közöm nekem e gyermekded mesékhez? – kérdezi a felnőtt, felvilágosult ember. Mi viszont most már azt kérdezzük, akkor miért is tanította Jézus a tanítványait így imádkozni: „*Jöjjön el a Te országod!*”? Töprengjünk, elmélkedjünk ezért e ma reggeli csendességben e kérés tartalmáról. Három kérdést szeretnék röviden körüljárni:

1. Mit jelent az, hogy „a Te országod”?
2. Hogyan jön el Isten uralma?
3. Miképp törhet be Isten uralma a földi országért munkálkodók, a politikusok életébe?

Mit jelent az, hogy „a te országod”?

Az eredeti görög kifejezés így hangzik: *basilea*, ami azt jelenti: „uralom”, „királyság”. Már az Ószövetségben gyakran találkozunk azzal a képpel, hogy Isten „király”, királyként uralkodik, vagy fog uralkodni. „*Az Úr a mennyben állította fel trónját, királyi hatalmával mindenben uralkodik*” – olvassuk a 103. zsoltár 19. versében.

Az ószövetségi apokaliptikában, Dániel könyvében olvashatunk egy nagy szoborról, ami Nabukodonozor babilóniai király álmában jelent meg. A feje színaranyból, a melle és a karjai ezüsből, a hasa és az oldala rézből, a lábszárai vasból, a lábai pedig vasból és rézből voltak. Az álom szerint kéz érintése nélkül egy nagy kő zuhant le, és darabokra zúzta a szobrot. Az egész olyan lett, mint a „nyári szérűn a polyva”. Dániel, az élő Isten prófétája elmagyarázza a királynak, hogy a különféle fém testrészek különböző földi királyságokat jelképeznek.

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben 2000. október 17-én.

Nabukonodozor az aranyfej, de utána már csak alacsonyabb rendű birodalmak következnek (*translatio imperii*). Az egymás után következő földi birodalmak mind megsemmisülnek: *„Ezeknek a királyoknak az idejében támaszt a menny Istene egy királyságot, amely nem semmisül meg soha, és a királyi uralom más népre nem száll át. Összetöri mindezeket a királyságokat, és véget vet nekik, maga pedig fennáll mindörökké.”* (Dán 2,44)

Dániel könyve arról tanít, hogy az emberi országok, a földi birodalmak csak átmenetiek és múlandóak, Isten országa viszont állandó és örökkévaló. Isten a történelemnek is ura. *„Ő szabja meg a különböző időket és alkalmakat. Királyokat taszít el, és királyokat támaszt.”* (Dán 2,21)

Hogyan jön el Isten uralma?

Jézus tanításának lényege Isten országának meghirdetése volt. Már Keresztelő János is azt prédikálta: *„Térjete meg, mert elközelített a mennyek országa”*. A kíváncsi, provokatív farizeusok megkérdezték Jézust: *„mikor jön el az Isten országa”? Erre Jézus így válaszolt: „Az Isten országa nem úgy jön el, hogy az ember jelekből következtethetne rá. Azt sem mondhatják: Íme, itt vagy íme, ott van. – Mert az Isten országa közöttetek van!”* (Lk 17,20–21)

Az időpontokban és térben, az „ekkor” és „akkor”, az „itt” és „ott”-ban gondolkodó farizeusoknak Jézus meghökkenítő módon arra mutat rá, hogy Isten uralma és országa más minőség, olyasmi, ami betör az emberek életébe, ami felforgatja, kizökkenti őket eddigi gondolkodásmódjukból.

„Isten országa közöttetek van.” – Ezt én így fordítanám, magyaráznám: „Hát nem veszitek észre, hogy én vagyok közöttetek, én vagyok az Isten országa, én vagyok Isten uralmának követe? Én vagyok, aki meghasonlást támasztok Atyák és fiak, testvérek, népek és nemzetek, birodalmak között. Én vagyok az a kéz érintése nélkül leesett kő, aki ledönti a szobrot, polyvává zúzza azt, majd »nagy hegygyé lesz és elfoglalja az egész földet«.”

Jézus Krisztussal a bűn nélküli isteni valóság, „Isten uralma” tört be az ember egyéni életébe, az egyes népek és az egyes birodalmak történetébe, sőt, a történelem menetébe. Jézus az a kő, aki kéz érintése nélkül leesik; az a kő, akit az építők megvetettek: *„aki erre a kőre esik, összezúzza magát, akire pedig ez a kő ráesik, azt szétmorzsolja”*. (Mt 21,44)

Ez az a Jézus, aki földi életében állandóan arról tanít, hogy milyen az Isten országa. A Hegyi beszéd boldogmondásaiban Jézus egy-egy pillanatra felvillantja az Isten országát vagy mennyek országát. *„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” „Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa.”* (Mt 6,3, 10)

A boldogmondásokban Jézus pillanatképeket villant fel, égen átcikázó villámként világítja meg nekünk az Isten országát. Cselekedeteivel is tanított Jézus az Isten országáról: *„Engedjétek hozzám jönni a gyerekeket, mert ilyeneké az Isten országa”*.

Ugyanakkor Jézus a példázataiban konkrétan is tanít arról, hogy mi az Isten országa. Nem arról beszél, hogy Isten országa ilyen vagy olyan minőség, hanem arról, hogy Isten országa: történés. Isten országa nem „itt” vagy „ott” van, hanem az Isten országa történik. Isten országa esemény, ige – ami úgy történik, mint a mag vagy a vetés. Elment a magvető vetni. Néhány mag az útfélre, néhány a sziklás helyre, néhány a tövisek közé és néhány a „jó földbe” esett. Amelyik jó földbe esett, termést hozott százannyit, hatvanannyit, harmincannyit.

Isten országa, uralma Isten cselekvése, az életet támaztó ige hirdetése és új élet fogantatása. Isten országa növekedés, organikus folyamat.

Isten országa „olyan”:

- mint amikor a magvető jó búzamatot vet a szántóföldbe (de az ellenség konkolyt vet a búza közé)
- mint a mustármag (ami ugyan kisebb minden veteménynél, de fává lesz és fészket raknak rajta az ég madarai)
- mint a kovász (amit belekever az asszony a lisztbe és tésztaává lesz)
- mint a szántóföldbe elrejtett kincs (amit, ha megtalál az ember, mindenét eladja érte)
- mint a kereskedő, aki nagy értékű gyöngyöt talál (és mindenét eladja, hogy megvegye azt)
- mint a tengerbe vetett háló (amely mindenféle halat összefog).

Nézzük csak meg közelebbről az egyiket: a szántóföldbe rejtett kincs példázatát. *„Hasonló a mennyek országa a szántóföldben elrejtett kincshez, amelyet, miután az ember megtalált, elrejt, örömeiben elmegy, eladja mindenét, amije van, és megveszi a szántóföldet.”*

Három mozzanatot figyelhetünk itt meg:

Az első a *találkozás* mozzanata. Váratlanul rábukkan a Kincsre az ember. A második a megfordulás mozzanata: „eladja mindenét, amije van”. A harmadik az elkötelezettség mozzanata: „megveszi a földet”.

Ilyen egyszerű az Isten országa: találkozunk a nagy kincssel, az evangéliummal; megfordulunk: megváltozik az életünk, a gondolkodásunk (meta-noia): amit jónak ítéltem – rossz lesz, amit rossznak láttam – jó lesz. Harmadik lépésben elkötelezetteké válunk.

Erről szól a tékozló fiú példázata. Elindul egy úton – a saját útján –, de megfordul a gondolkodásmódja. A lelkiismeretén keresztül Isten országa betör az életébe: *„magába szállt és azt mondta: az én apámnak hány bérese bővelkedik a kenyérben”.*

Isten országa tehát egyrészt Jézus Krisztus személyében mindig közöttünk van, vagyis jelenvaló; ugyanakkor eljövendő is, kibontakozása, mindenki számára való megnyilvánulása csak a jövőben fog bekövetkezni. Ezért imádkozzuk, hogy *„Jöjjön el a te országod!”*

Hogyan törhet be Isten országa/uralma a földi országot építők – a politikusok életébe?

Többen vannak itt ma reggel olyanok, akik a parlamentbe sietnek, s a földi ország, a város, a polisz jólétén fáradoznak. Hogyan viszonyuljon egymáshoz a földi ország és Isten országa, a polisz és Isten városa, a *civitas terrena* és a *civitas dei*, a vezetők hatalma és Isten uralma?

A rendszerváltás idején sok naiv nosztalgia fogalmazódott meg az emberekben, mint például: „Majd a rendes, vallásos emberek helyrehozzák azt, amit a kommunisták elrontottak.” „A vallásos embereknek kell politizálni, méghozzá a Kereszténydemokrata Pártban.” Sokan ok-okozati összefüggést látnak a keresztény hit és a politikai cselekvés között, és vannak olyanok, akik szinte vallásos hittel tekintenek egy-egy politikai vezetőre.

Jézus azonban hangsúlyozottan azt tanította, hogy „*Jöjjön el a te országod!*” Veszélyes dolog a vallást és a politikát összekeverni. Ám a keresztény emberek azért imádkozhatnak, sőt kell is, hogy imádkozzanak, hogy jöjjön el Isten uralma népünk felelős irányítói és vezetői szívében. Hogy találkozzanak ők is az ember eredendő betegségének, a bűnnek a valóságával – és az abból való gyógyulás és szabadulás örömeivel, az evangéliummal.

Egy évvel ezelőtt itt, ezen a helyen egy keddi reggelen Fülöp és a szerecsen komornyik történetéről prédikált egy evangélikus lelkész, ezzel a címmel: „Egy politikus találkozik Jézussal”. Az igehirdető testét ma egy pusztító, gyilkos kór gyötöri. De az egy évvel ezelőtt elhangzott gondolatai ma is életerősek és még mindig a fülünkben csengenek. A politikus (az etióp kincstárnok) igazságkereséséről és örömről, aztán Jézusról és Fülöpről beszélt. Ez utóbbiról így szólt:

„Fülöp nem ad politikai tanácsokat az etióp politikusnak... az egyháznak, mint evangéliumhirdető közösségnek nem dolga a politika. Mindig akkor volt gyenge az egyház, s került identitászavarba, amikor vezetői elbuktak a közvetlen politikai hatalomgyakorlás kísértésében. Akár úgy, hogy klerikalizálták az államot, akár úgy, hogy szekularizálni hagyták az egyházat.”

Ugyanakkor Isten országának meghirdetése közvetve mégiscsak befolyásolja a politikát, hiszen a megfordult új életek új etikai értékeket, tetteket eredményeznek a közéletben.

Összefoglalva

Hinni csak Isten országában és nem az emberek politikájában szabad. Az evangélium hirdetőjének a politikusok felé az a feladata, hogy a politikusok lelkiismeretét ébren tartsa, hogy emlékeztessen, hogy a hatalmat csak ideig-óráig kölcsön kapták, hogy sáfárkodjanak vele, hogy tudatosítsák: az evangéliumot tilos manipulálni, akárcsak Istent vagy a keresztény hitet emberi célok érdekében – bármilyen nemesek is legyenek azok – felhasználni.

Ugyanakkor a keresztényeknek – mivel e világ polgárai is – kötelességük, hogy dolgozzanak a város, a polisz jólétéért, s hogy emberként politizáljanak.

De a politikát és a vallást, az ember országát – és Isten országát ne mossuk egybe, mert akkor kölcsönösen gyengítik egymást. A politika maradjon politika, a vallás vallás, a nemzet nemzet, az Isten Isten.

Ha cselekszünk, akkor építsük ezt a szép kis országot. Ha imádkozunk, továbbra is úgy imádkozzunk, ahogy Jézus tanított minket: „*Jöjjön el a te országod!*” *Ámen.*

A SZELÍDEK BOLDOGSÁGA

Textus: Mt 5,5

Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet.

A boldogmondásokról szóló reggeli elmélkedésben a harmadik boldogsághoz érkeztünk el: „*Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet*”

Jelent-e valamit ez az ige közéleti embereknek, politikusoknak? Hiszen a politikában éppen nem szelídségre, hanem ügyességre, talpraesettségre, akarásra, rátartiságra, sőt – a megengedett keretek között – erőszakosságra van szükség. Sokan úgy vélik, hogy a politikusok számára nem a „makarizmusok” (boldogmondások), hanem a Machiavelli gondolatvilága irányadó. A politikusok is „örökölni” akarnak, ha nem is feltétlenül az egész földet, de örökölni akarják egy országban a hatalmat, szeretnék elnyerni a választópolgárok bizalmát. Igen, a politikusoknak ez a boldogság: „megnyerni a világot” – pl. a választásokat –, s aztán egykor – igaz, ez ritkábban adatik meg – emelt fővel, közmegelegedéssel övezve távozni a közélet színpadáról.

S végezetül: a politikusi boldogság harmadik fokozata: a történelem ítélete. Ha a történelem úgy ítéli meg, hogy jelentős, kimagasló államférfi voltam, akkor szobrot állítanak nekem és bekerülök egy ország pantheonjába.

A politikusi boldogság azonban ingatag: a választásokat egyszer megnyerem, egyszer elvesztem. Egyszer „fent” vagyok, egyszer „lent”. Egyszer „bent” vagyok a hatalomban, egyszer „kint”. Lehet, hogy emelt fővel távozom a hatalomból, de aztán jön egy új nemzedék és más megítélés alá esem. És a történelem nemcsak emeli a szobrokat, hanem le is dönti azokat.

Az Isten nélküli politika tehát ki van téve a természet széljárásának, a fortuna, a fátum szeszélyeinek. Van-e Istenre építő politika? Lehet-e keresztény ember politikus? Immár harmadik éve minden harmadik kedden azért jövünk itt össze kora reggel, mert mi hiszünk ebben. Hisszük, hogy a „keresztény politikus” nem oximoron (önellentmondás), hanem egy lehetséges életpálya.

A hívő ember számára is minden politika (a hívő és a nem hívő politika egyaránt) Isten által rendelt tevékenység. Az ország jólétéről, a természeti csapások okozta károk helyrehozásáról, a jog érvényesítéséről, a társadalomban fellépő gonosz megfékezéséről az állam – mint Isten eszköze – hivatott gondoskodni. Valóban „minden politika”, de a hívő ember számára, a „politika nem minden”.

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben 2001. március 27-én.

A gonosznak az emberi hatalom általi korlátozása, a büntetésre, a „kardra” természetesen szükség van. Ám a büntetés csak ideiglenes. Az államhatalom csak kordában tudja tartani a gonoszt, annak hatalmát nem képes megtörni. Hitünk szerint a gonosz hatalmát nem a „kard”, hanem a „kereszt” tudta megtörni. Ezért fontos, hogy tudjunk a másik dimenzióban, a másik ország (Isten országa) törvényszerűségeiben is gondolkodni.

A hívő politikus abban különbözik a nem hívőtől, hogy tud egyszerre két dimenzióban, két ország – az Isten országa és a földi ország – összefüggéseiben gondolkodni. Pontosabban: úgy gondolkodik a földi országról, hogy eközben Isten országának a törvényszerűségeit is a fejében és a szívében forgatja.

A boldogság

Jézus azt mondta, hogy „én békességet adok nektek, de nem úgy, amint azt a világ adja”. Ezt is mondhatta volna: „Én boldogságot adok nektek, de nem úgy, amint azt a világ adja”.

A keresztyén politikus Jézussal együtt mondja: „Mit ér, ha az egész világot megnyerem, de a lelkemben kárt vallok?” Mindezek fényében figyeljünk a boldogmondásokra és azon belül is a harmadik boldogságra. Jézus nem azokról beszél, akik az emberek, a világ szemével, hanem akik az Isten szemével nézve boldogok. Akik életükkel ráálltak az Istentől számukra rendelt vágányra, akik számára van értelme és vonzása ennek a szónak: üdvösség. Akik számára a boldogság az Istenhez való tartozás, a „helyükre kerülés” tudata. Akik számára a boldogság benső bizonyosság és öröm. Más ez a boldogság, mint az, amit a világ ad!

„Öröklük a földet”

„Boldogok a szelídek, mert ők öröklük a földet”

Eddig azt láttuk, hogy mi a boldogság Isten törvénye szerint, az ő országában, s mielőtt megértenénk, hogy kik is a szelídek, lássuk, mit ígér Jézus nekik: „ők öröklük a földet” A Biblia Isten gyermekeit nevezi „örökösöknek”. Hitünk szerint Isten teremtette a mennyet, a földet és az embert. És amikor mindezt megteremtette, tudta, hogy „ez jó”. Azonban az ember mégis az Isten ellen lázadó gonosznak, a bűnnek a foglya lett. Az Ellenség lett a világ fejedelme. Az ember azóta fogságban, rabságban él, s ráadásul engedetlensége folytán önmagát is megköztözte – így öröksége, az Isten által Édennek teremtett föld nem lehet az övé.

De Isten szabadítást ígért és adott is neki. Először a „hit emberének”, Ábrahámnak ígéri a földet örökségül (Gen 15,8). Aztán az Istentől ihletett zsoltáros énekel arról, hogy kik öröklük a földet. Ez a dallam először a 25. zsoltárban csendül fel: „Aki féli az Urat [...] élete boldog marad és utódai öröklük a földet” (Zsolt 25,13). A 37. zsoltárban teljes hangszerelésben csendül fel ez a muzsika: „Akik az Úrban reménykednek, azok öröklük a földet” (9. vers), „Az alázatosak (szelídek)

öröklük a földet” (11. vers), „Akiket megáld az Úr, öröklük a földet” (22. vers), „Az igazak öröklük a földet” (29. vers) és „akik várják az Urat és aki az ő útján marad, az öröklük a földet” (34. vers). Tehát Jézus maga is a 37 zsolttár 11. versét idézi, amikor azt mondja: „*Boldogok a szelídek, mert ők öröklük a földet.*”

Előbb láttuk a teremtésre való utalást, s most hangsúlyoznunk kell, hogy az ígéret egyértelműen az újjáteremtett földre vonatkozik – a boldogságnak tehát eszkatológiai vonatkozása van. Ez az az idő, amikor Isten szabadítási terve beteljesedik, a megváltási mű beérik, amikor „elmúlik a gonosz”. A zsolttáros ezt egyedülálló természeti képpel fejezi ki:

*láttam elhatalmasodni a gonoszt és szétterjeszkedett az, mint egy gazdag lombozatú vadfa.
De elmúlt, és íme nincsen! Kerestem, de nem található. (Zsolt 37,35–36)*

Igenis, a Szentírás minden pogány és evilági bölcsességgel szemben (vagyis, „hogy a világ mindig ilyen volt és ilyen lesz”), hatalmas erővel hirdeti, hogy egyszer véget ér a gonosz. Ahogyan volt kezdése a gonosznak, úgy lesz egyszer vége is. Megsemmisül a gazdag lombozatú vadfa! Az utolsó ítéletkor azt mondja Jézus: „*Jöjjetek Atyám áldottai és örököljétek a világ kezdete óta számotokra elkészített országot*” (Mt 25,34). S azt az országot – mint Pál apostol is írja – sem „igaztalanok”, sem „romlandók” nem örökölhettek (1Kor 6,9; 1Kor 15,50). Ez az az ország, amiről a Jelenések könyve „új ég és új föld”-ként tudósít, ez az, „*ahol az Isten sátora az emberekkel van, és ő is velük fog lakni, ők pedig népei lesznek, és maga az Isten lesz velük, és letöröl minden könnyet a szemükről és halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé.*” (Jel 21,4)

A szelídek

És végezetül, kik a szelídek, akik öröklük a földet? Jézus arra szólít fel bennünket, hogy „*legyetek ravaszok, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok.*” A bibliai szelídség nem velünk született tulajdonság. Pláne nem mulyaság, élehetlenség vagy gyávaság. A szelídség: eredmény. Mózesről tudjuk, hogy fiatal korában heves ember volt és megölt egy egyiptomit, de amikor meghalt, az írás feljegyzi róla: „*minden embernél szelídebb volt*” (4Móz 12,3).

A szelíd ember nem pacifista, hiszen ő is ismeri a harcot, számára a szelídség kiharcolt benső erő. Valaki így fogalmazta: „*azok a szelídek, akik legyőzték önmagukban a gőgöt és bizonyos függetlenségre tettek szert*” (Scholz L.) Igen, a szelídség a szellemi függetlenség, benső autonómia jele: tudok nem olyan lenni, mint a világ, mint az átlagember. A szelídség tehát a bölcsességgel kapcsolatos, s nem véletlen, hogy oly sokat hivatkozik rá a bölcsességirodalom: „*A szelíd szív élteti a testet, az indulat viszont rohasztja a csontokat*” (Péld 14,30); „*A szelídség nagy bűnököt lecsendesít*” (Préd 10,1 – Károli); „*A szelíd nyelv az életnek fája, a romlott pedig összetöri a lelket.*” (Péld 15,4)

Dietrich Bonhoeffer a Krisztus követéséről szóló könyvében írja a szelídekről:

*Ha szidalazzák őket – csendben várnak.
Ha erőszakosak velük – azt is tűrik.
Ha félrelökik őket – kitérnek
nem pereskednek jogaikért – ha jogtalanság éri őket.*

Az óegyház így jellemezte őket:

„Non cupidi vindictae” – nem vágnak megtorlásra. Vagyis nincs bennük az érzéki, természetes vágy, hogy megtorolják a rajtuk esett sérelmeket.

Amíg a „csak” politikus ember a jogérvényesítésre, az igazságtételre törekszik, addig a szelíd ember a „bizonyágtételt” ismeri. Luther ezt így fogalmazta: „Elégedj meg a bizonyágtétellel. Ha igazadnak nem tudsz érvényt szerezni, bízd Istenre az ügyet, a te kötelességed, hogy hitet tégy mellette, a győzelmet Isten magának tartja fenn. Ha ő azt akarja, hogy győzz, úgy ő maga megcselekszi azt, ha pedig nem akarja, elégedj meg az ő irgalmasságával. Ha el is veszik tőled az igazság győzelmét, a bizonyágtételt azonban nem vehetik el.”

Honnan van a szelídség?

Említettük, hogy a bibliai/keresztény szelídség nem születés adománya. Hozzátehetjük, nem is valami „keresztény gimnasztika” eredménye. A szelídség forrása egyes egyedül Jézus Krisztus, ő mondta azt: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok... tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd és alázatos szívű vagyok”. Igen, azok a szelídek, akik a Báránytól tanulták a megaláztatás, a tűrés, a szelídség művészetét. Most, Böjt idején különösen is fontos, hogy Ézsaiás „szenedő szolgáira” és a Jelenések könyvének „Bárány”-ára figyeljünk.

„Amikor megkínozták, alázatos maradt, a száját sem nyitotta ki, mint a bárány, ha vágóhídra viszik, vagy mint a juh, ha némán tűri, hogy nyírják, ő sem nyitotta ki száját” (Ézs 53,7).

A Jelenések könyvének nagy, drámai látomása szerint először senki sem találta méltónak, hogy átvegye a hétpecsétes könyvet és felnyissa annak pecségeit. Egyedül a megöletett Bárány lesz méltó. Az ő dicséretét zengi a mennyei trónus körül ülő 24 vén az új énekkel:

„Méltó vagy arra, hogy átvedd a könyvet, és feltörd annak pecsétjeit, mert megöletted, és véreddel vásároltad meg őket Istennek minden törzsből és nyelvből, minden nemzetből és népből; és a mi Istenünk papjaivá és országa népévé tetted őket, és uralkodni fognak a földön.” (Jel 5,9–10) Csak azok lehetnek szelídek, akik „megmosták ruháikat és megfehéřítették azt a Bárány vérében” (Jel 7,14). A bibliai szelídség csak Krisztus áldozatának elfogadásából származhat.

A hit nélküli politika csak az erősekben és a birodalmakban, az „oroszlán”-ban, a „párduc”-ban, a „medvében” bíz. A hívő politikus az erőtlennek tűnő, megöletett Bárány erejében is hisz. Az ő szelídségétől kapja szelídségét, és vele együtt fogja örökölni a bűn nélküli földet. Ámen.

A HIT ZSOLTÁRA

Textus: 46. Zsolt

Isten a mi oltalmunk és erősségünk, mindig biztos segítség a nyomorúságban. Azért nem félünk, ha megindul is a föld, és hegyek omlanak a tenger mélyébe; ha háborognak és tajtékoznak is vizei, és tombolásától megrendülnek a hegyek. Egy folyam ágai örvendeztetik Isten városát, a Felségesnek szent hajlékait. Isten van benne, nem inog meg, megsegíti Isten reggelre kelve. Népek háborognak, országok inognak, az Úr mennydörög, megretten a föld. A Seregek Ura velünk van, Jákób Istene a mi várunk. Jöjjetek, lássátok az Úr tetteit, aki bámulatos dolgokat művel a földön. Háborúkat szüntet meg a föld kerekiségén, ijat tör össze, lándzsát tördel szét, harci kocsikat éget el. Csendesedjete el, és tudjátok meg, hogy én vagyok az Isten! Magasztalnak a népek, magasztal a föld. A Seregek Ura velünk van, Jákób Istene a mi várunk.

Ebben a félévben a reggeli áhítatok a zsoltárok alapján szólnak. Az igehirdetőre van bízva, hogy melyik zsoltár alapján kívánja átadni Isten ébresztő, bátorító és megtartó üzenetét. Az üzenet közvetítője így arra kényszerül, hogy újra és újra olvassa és olvassgassa a zsoltárokat, amíg – Isten segítségével – rátalál arra, amit régi költői képek felidézésével itt és most hirdetni kell.

Némi töprengés után én is így találtam rá a 46. zsoltárra. Nevezik ezt a „hit zsoltárának”, a „bizalom zsoltárának”, sőt felekezetem névadója után „Luther zsoltárának” is, hiszen Luther, amikor testi-lelki válságban, életének mélypontján volt, a 46. zsoltár vigasztalásához fordult.

„Amiben az egyház hisz – azt megéneklük; amiben az egyház hisz – azt megépítik.” Nos, Luther megénekelte ezt a zsoltárt. Az „Erős vár a mi Istenünk” – amit az előbb mi is énekeltünk – nemcsak a világ evangélikusainak első számú éneke, hanem közös keresztény kinccsé is lett, sőt Bach muzsikáján keresztül felekezeteken túlmutató erővel szólal meg.

„Amit a szánkkal éneklünk, azt értelmünkkel is járjuk végig!” – mondták egykor a józanságra intő egyházatyák. Mi is az az isteni szó, ami megihlette a zsidóságot és a kereszténységet, Luthert, Bachot és sokakat több évezreden át?

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben 2001. október 16-án.

A zsolttáros szava erővel szól – ének és hitvallás. Oly hitet és meggyőződést áraszt, amivel nem lehet szembeszállni, vitatkozni. Csak visszhangozni tudjuk, és a dallamot továbbadni.

A zsolttár szerkezetileg három szakaszra tagolódik és három üzenetet is hordoz, amit a szövegbe toldott szünetjellel („szela”) a szerző is elkülönít egymástól. Ezek a következők: 1. A nagy nyomorúság idején Istenben kell bízni. 2. Az Isten városának bemutatásával Isten közössége láthatóvá válik. 3. Meghív bennünket Isten követésére.

Bizalom Istenben a nagy nyomorúság idején

Apokaliptikus időben szólal meg a hit hangja: „nyomorúságról”, „szorongattatásról” hallunk. A szenvedés, a krízis, a tragédia ideje ez: „elváltozik a föld”, „hegyek omlanak a tenger mélyébe”. Talán ez az a nyomorúság, amiről Dániel prófétát idézve (Dán 12,1) Jézus is szólt a nagy apokaliptikus beszédében: „*nagy nyomorúság lesz, ami nem volt a világ kezdete óta*.” (Mt 24,21)

Vannak természetes katasztrófák, mint a földrengés, árvíz, vihar, s a zsolttáros itt erről szól. Mi nyugodtan hozzátehetjük: vannak mesterséges, emberi bűn okozta katasztrófák, mint a háború vagy terrortámadás. Ezek vagy milliók, gyermekek és ártatlanok értelmetlen halálát követelik ezek.

Feltehetjük a kérdést: Mit kell tennünk, ha bennünket fenyeget természeti csapás, vagy a szeretteink, gyermekeink életét követelő vad terrortámadás? Igen, mindent meg kell tennünk, hogy védekezzünk, hogy elhárítsuk a veszélyt családjunk, szeretteink vagy országunk feje felől. De, kedves testvérek, nem elég cselekednünk, még kevésbé elég a cselekedeteinkben hinnünk; a zsolttáros arra tanít, hogy Istenben kell hinnünk. Nem emberi erőbe, még csak nem is a nemzetek összefogásába, hanem egyedül az Istenbe kell vetnünk bizodalunkat.

A 33. zsolttár különbséget tesz az „Úr tanácsa”, és a „nemzetek tanácsa” között: „*Semmivé teszi (rég fordítás: elforgatja) az Úr a nemzetek tervét, megüti a népek szándékait. Az Úr tanácsa megáll mindörökké, szívének gondolatai nemzedékről nemzedékre. Boldog az a nép, amelynek Istene az Úr, az a nép, amelyet örökségül választott*.” (10-12. vers)

Veszélyzettség idejében nem az emberek „tanácsához”, hanem az élő Úrhoz kell fordulnunk! A katasztrófa idején még a hitetlen ember is így kiált: „Uram, segíts!”

Az ilyen időszakban az Úr a mi „oltalmunk”, „menedékünk”, „erőnk”, „erősségünk”. A természet és a történelem viharában az Úr az egyedül biztos pont – ő a „vár”, a „sziget”, a „hegyen épült város”, a „bárka”, a „kikötő”.

Isten oltalomként kínálja magát a bajbajutottaknak, hozzá lehet és kell fohászolni, mert ő a biztos menedék. „Erős” menedék és „erős” vár, és ebben a menedékben nekünk is erősen kell hinnünk és bízunk.

A 2. parancsolat nem véletlenül tanítja, hogy Isten nevét hiába ne vegyük, hogy ne használati cikk-ként forduljunk az ő szent nevéhez valami nagypoliti-

kusi ravaszsággal: „E jelben győzni fogsz!”, hanem azért forduljunk hozzá, amiért ő magát kínálja nekünk: oltalomként, menedékként. Mert ő azért adta nekünk önmagát, hogy higgyünk őbenne és el ne vesszünk. Mert ha benne hiszünk, akkor mégis megtartatunk.

A belé vetett hit persze nem védi ki a természeti vagy a történelmi katasztrófákat. Igen, a hívőket, Isten népét is elpusztíthatja bármikor a földrengés vagy egy esztelen terrortámadás. Ám a hívő ember számára a végső kérdés nem a néhány évtizednyi élet vagy az ezt lezáró halál, hanem az örök élet és az örök halál.

Ha hitben élünk, testünket, családjunkat, szeretteinket elpusztíthatja az emberileg szörnyű természeti vagy mesterséges katasztrófa. *„Zúghatnak, tajtékozhatnak hullámai, hegyek rendülhetnek meg háborgásától... elváltozhat a föld, hegyek omlanak a tenger közepébe.”*

Nem félünk! Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Félelem vagy hit? Ez az alternatíva. A hitetlen ember fél és retteg. A hívő ember nem fél a természeti katasztrófától, a terrorizmustól, még a bioterrorizmustól sem. Mert a szeretet (és ez elsősorban Isten szeretete) kiűzi a félelmet! *„Mert nem a szolgaság lelkét kaptátok, hogy féljete, hanem a fiúság lelkét.”* (Róm 8,15) *„Nem a félelem lelkét adta az Úr!”* (2Tim 1,7) Ez az erős hit a sziklába, a kőbe, a várba, a kikötőbe vetett hit: akár élek, akár halok – az Istené vagyok!

A mai áhítatra való készülés közben találtam a 46. zsolttárról az alábbi bizonygatót:

Családommal együtt a Hermina út 51 szám alatt laktam, légvonalban nem messze a Közlekedési Múzeumtól. A gyászos emlékű napon, 1944. július 2-án, szikrázóan napfényes vasárnap délelőtt volt, 10 órakor azonban felbúgtak a légiveszélyt jelző szirénák. A vészjelzést hallva, mindannyian lesiettünk a ház légópincéjébe. Feszült csendben várakoztunk. Édesanyám magába mélyedve, halkán imádkozott. Hamarosan környékünk fölé érkezett a bombázók első hulláma. Hullottak a bombák, omlottak a házak falai. A pincefalról levált mészréteg fullasztó porfelhőként terjengett óvóhelyünkön. A magasból stukázva zuhanó repülőgépek motorzúgása, a bombák robbanása, az összeomló házfalak rettentő robaja fülsiketítő hangorkánként keveredett egybe. A pokol tornácán éreztük magunkat. Halálos fenyegetettségünkben édesanyám felkelt a helyéről, és ég felé tárt karokkal, teli torokból esdekelte el a 46. zsolttár első verseit: *Isten a mi oltalmunk és erősségünk, igen bizonyos segítség a nagy nyomorúságban. Azért nem félünk, ha elváltoznék is a föld, ha hegyek omlának is a tenger közepébe. Zúghatnak, tajtékozhatnak hullámai, hegyek rendülhetnek meg háborgásától. Az Isten ő közepette van, nem rendül meg; megsegíti Isten virradatkor. A Seregek Ura velünk van, Jákób Istene a mi várunk.* Mintegy két óra múltán minden elcsendesedett, a bombázók elhagyták légterünket.

Vízió Isten városáról, a vele való közösségről

A második részben Isten városának képe villan fel előttünk. Itt nem vihar tombol, nem a tenger gyilkol, hanem a tiszta forrásból származó folyam táplálja a várost. A zsoltáros Isten uralmát szimbólumokkal, képek segítségével mutatja be nekünk.

Az Édenkert és a mennyei Jeruzsálem képvilága találkozik itt. Az Isten kertje, és az Isten városa. A földi Jeruzsálem körül nem volt folyó, ami az ellenség dolgát mindig megnehezítette volna. A mennyei Jeruzsálemtól viszont azt olvassuk, hogy *„Istentől szállt alá”* (Jel 21,2–3) Ebben a városban az élet vízének folyója folyik: *„És megmutatá nekem az élet vízének tiszta folyóját, amely ragyogó volt, mint a kristály, az Istennek és a Báránynak a királyi székéből jövéni ki.”* (Jel 22,1)

Víz nélkül nincsen élet. Van gyilkos víz, és életadó víz. Jézus a samáriai asszonnyal való beszélgetése közben olyan vizet ajánl, amely *„örök életre buzgó víz”*, s ha abból valaki iszik, soha meg nem szomjúhozik (Jn 4,14). És azt is mondja: *„Aki hisz énbennem, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből.”* (7,38)

A keresztségünk szimbóluma is a víz. A bűnnek való meghalás – mint a vízben történő megfulladás – és az onnan való feltámadás. A keresztségünkkel lépünk be abba a bárkába, amely a természet és a történelem gyilkos vizein evez, de amelyikben már az örök élet tiszta vize folyik – s amelyik az Isten városa fele tart. Micsoda nyugalmat áraszt ez a kép: *„Az Isten ő közepette van, nem rendül meg, megsegíti Isten virradatkor.”*

Ez van tehát odabent a bárkában, az egyházban, az Isten városában. És eközben odakint nemzetek zajognak, országok mozognak. Erről az Isten városáról így ír a Jelenések könyve: *„Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velük lakozik, és azok az ő népei lesznek, és maga az Isten lesz velük, az ő Istenük. És az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé”* (Jel 21,3–4).

A hívő ember hitben már e földön is átéli az Istennel való örök élet örömét és békességét, az erős vár biztonságát.

Meghívás Isten követésére

Végezetül a harmadik rész: meghívás Isten követésére. *„Jöjjetek és lássátok az Úr tetteit!”* Jöjjetek, ne csak halljátok, hanem lássátok! Szemléljétek az Úr cselekedeteit. Szemléljétek az ő tetteit! Mert mi mindent cselekszik? *„Háborúkat szüntet meg... újakat tör össze... harci kocsikat éget el...”*

Isten tesz pontot minden emberi konfliktus, háborúskodás végére. Isten az, aki elnémítja a történelem zaját. Ahhoz, hogy őt felfogjuk, megértsük, meghalljuk, meglássuk – el kell csendesednünk. *„Csenedesedjétek el és ismerjétek el, hogy én vagyok az Isten.”* Az ember-okozta, bűn-okozta bábeli hangzavarban nem halljuk meg az Istent. Ne lázadjunk, ne háborogjunk a „hogyan lehet” kérdéssel! Isten előtt csenedesdjünk el! *„Az ő templomában hallgasson előtte az egész föld!”* – írja Habakuk próféta.

Emlékszünk Illés prófétára, hogy amikor a barlang előtt Istenre várt, az Úr nem volt a szélben... nem volt a földindulásban, nem volt a tűzben, hanem a tűz után halk és szelíd hang hallatszott (1Kir 13,12).

Ismerjük gyermekeink énekét: „Szívem csendben az Úrra figyel”. Csak lelkünk békéjében, szívünk csendjében halljuk meg mi is az Istent. Csendesedjünk el! Ámen.

MAGNIFICAT 2002

Textus: Lk 1,46–55 és Jón 2,4–10

Magasztalja lelkem az Urat, és az én lelkem ujjong Isten, az én Megtartóm előtt, mert rátekintett szolgálóleánya megalázott voltára: és íme mostantól fogva boldognak mond engem minden nemzedék, mert nagy dolgokat tett velem a Hatalmas, és szent az ő neve, irgalmad megmarad nemzedékről nemzedékre az őt féltőkön. Hatalmas dolgot cselekedett karjával, szétszórta a szívük szándékában felfuvalkodottakat. Hatalmasokat döntött le trónjukról, és megalázottakat emelt fel. Éhezőket látott el javakkal, és bővelkedőket küldött el üres kézzel. Felkarolta szolgáját, Izraelt, hogy megemlékezzék irgalmáról, amint kijelentette atyáinknak, Ábrahámnak és az ő utódjának mindörökké.

Nyomorúságomban az ÚRhoz kiáltottam, és ő meghallgatott engem. A halál torkából kiáltottam segítségért, és te meghallottad hangomat. Mélységbe dobtál, a tenger közepébe, és áradat vett körül. Minden habod és hullámod átcsapott fölöttem. Én már azt gondoltam, hogy eltaszítottál magadtól, és nem láthatom többé szent templomodat. Már-már életemet fenyegette a víz, mélység és örvény vett körül, hínár fonódott a fejemre. Lesüllyedtem a hegyek alapjáig, örökre bezárult mögöttem a föld. De te kiemelted életemet a sírból, ó, URam, Istenem! Amikor elcsüggedt a lelkem, az ÚRra gondoltam, és imádságom eljutott hozzád, szent templomodba. Akik hitvány bálványokhoz ragaszkodnak, azok elhagyják jötevőjüket. De én hálaéneket zengve áldozok neked, és amit megfogadtam, teljesítem. Az ÚRtól jön a szabadulás!

Négy esztendővel ezelőtt, amikor a politikusoknak tartott reggeli áhítaton első alkalommal szoltam, Mária énekét, a Magnificat-ot választottam az igehirdetés alapigéjeként. Először – mint irodalomtanár – a költemény irodalmiságáról, drá-

Elhangzott a politikusoknak tartott reggeli áhítaton, a Budapesti németajkú református gyülekezetben, 2002. október 1-jén.

maiságáról majd Mária egyszerű, de sugalmazott lényéről beszéltem, s végezetül a lényegre, Mária igehirdetésének tartalmára irányult a figyelem.

Mária igehirdetése, a Magnificat ugyanis a történelemben cselekvő Istenről szól. Úgy is mondhatnánk: a Magnificat a történelem keresztény olvasata. Olyan jó volt négy évvel ezelőtt arról hallani, hogy az Úr szétszórja azokat, „akiknek gőgös a szívük indulata”; hogy ő „hatalmasokat döntött le trónjukról és megaláztakat emelt fel”; idézni Dánieltől is azt, hogy ő királyokat taszít le és királyokat támaszt; hogy ő éhezőket lát el javakkal, és bővelkedőket küld el üres kézzel.”

Négy évvel ezelőtt elmondtam azt is, hogy Luther a maga Magnificat-kommentárját egy fiatal politikusnak, a 17 éves János Frigyes hercegnek ajánlotta, s felidézte neki az istenfelő uralkodók: Dávid és Salamon példáit. „Ha az Úr kezében van a király szíve, olyan lesz, mint a patak vize” (Péld 21,1)

Miközben e mai igehirdetésre készültem, önkéntelenül is ezzel a kérdéssel viaskodtam: miképp lehetne ma, a megváltozott politikai körülmények között a Magnificat alapján hirdetni Isten igéjét? Vajon ma nem lenne érvényes a Magnificat? A Magnificat csak a mindenkori győztesek éneke? Józan értelmünk és emberi tapintatunk azt sugallja: a Magnificat-ot talán most, a megváltozott körülmények között túl hangosan azért ne idézzük! Úgy érezzük, hogy a Magnificat-tal most „baj van”, hogy a Magnificat mostanában „nem működik”. De mivel is van baj tulajdonképpen a Magnificat-ban? Az Istennel, a fejedelemmel, vagy talán a mi hitünkkel?

Kedves Testvérek! Ha ma nem merünk a Magnificat-ról beszélni, ha ma nem merünk annak alapján ígét hirdetni, akkor egyértelműen a mi hitünkkel van a baj!

Hisszük-e, hogy a mindenható Isten az, aki nemcsak felemel, hanem meg is alá bennünket, hogy ő az, aki „hatalmasokat dönt le trónjukról, és megaláztakat emel fel”? Hisszük-e, hogy ő adja a kezünkbe és veszi ki kezünkől a kormányrudat? Tudjuk-e ilyenkor is magasztalni őt? Hisszük-e, hogy ő veszi el a legdrágább szeretteinket? Tudjuk-e ilyenkor is áldani őt? Tudjuk-e Jóbbal együtt ezt mondani: „Az Úr adta, az Úr veszi el. Áldott legyen az Úr neve!” Mert Isten nemcsak akkor kér hitet tőlünk, amikor magasba emel minket, hanem akkor is, amikor mélységbe zuhanunk és látszatra Isten nem tekint ránk, s ilyenkor dohogunk: „Hiszen igyekeztünk mindent olyan jól csinálni, még Téged is, Istenünk, legtöbbször megkérdezni!” Természetes emberi reakció, hogy megharagszunk, megsértődünk Istenre, s dacolunk vele: „de hát én hozzád fordultam, s ez nem történhetett volna meg!” S ha nagyon buzog a vallásosságunk, akkor a vallási magyarázatot is gyorsan megtaláljuk: a démoni erők győztek Isten akarata felett. Bizony ilyenkor kilátástalannak tűnik a helyzet és elkeseredünk. Sok vallásos embert ismerek, akik az elmúlt hónapokban a történeteket hitük kudarcaként élték meg és elkeseredtek, egyesek még depresszióba is estek.

Ismétlem mondanivalóm lényegét: nem Istennel, nem is a fejedelemmel, hanem a mi vallásosságunkkal, a hitünkkel van a baj, ha ilyenkor depresszióba esünk!

II.

A Bibliában sok elkeseredett emberrel találkozunk, még depressziósokkal is. Kétségtelenül vannak tragédiákkal véget érő depressziós történetek, mint az Ószövetségben Saul királyé vagy az Újszövetségben Júdásé. De a kilátástalanságból van szabadulás! Ezt villantja fel előttünk Jónás próféta története.

Jónás hívő ember, Isten embere, próféta. De valamilyen ok miatt (először nem tudjuk) engedetlen volt Istennek. Isten parancsolatával dacolva nem Ninivébe indul el, hanem Tarsisba. A tengeren vihar támad, a hajólegények pánikba esnek; mindegyik a maga Istenéhez kiált – Jónás pedig lemegy a hajó mélyébe és mély álomba merül. Ő is depressziós ember: nem vesz tudomást a körülötte lévő világról és meg akar halni. Amikor kiderül, hogy miatta lett vihar, nem titkolja, hogy ő az Urat féli, de előle menekült. A vallásos, de Istennek engedetlen ember apatikusan várja a megsemmisülést, a halált. A mélységbe, a tenger fenekére vetik. De Isten a mélységben sem hagyja veszni az ő szolgáját, mert nagy halat küld és bezárja Jónást a hal gyomrába. Mi is menekülhetünk Isten elől, a mélységbe ugorhatunk, zuhanhatunk, de Isten bennünket is bezár a cethal gyomrába. A mezítelenségben, az elhagyatottságban, a halál torkában ki vagyunk szolgáltatva az élő Istennek! Jónás nem semmisült meg, Isten megtartotta őt. A mélységből, a de profundis-ből tudott kiáltani az Istenhez: imádkozott. Ezt az imát hallottuk most: *„Nyomorúságomban az Úrhoz kiáltottam, és ő meghallgatott engem, az Úrra gondoltam és imádságom eljutott hozzád.”*

A szenvedésből való kiáltás hálazsoltárrá lényegül, s ez így végződik: *„Az Úrtól jön a szabadulás.”* S ez után ezt olvassuk: *Az Úr pedig parancsot adott a halnak, és az kiköpte Jónást a szárazföldre.”*

III.

Az evangéliumban Jézus a „Jónás jeléről” beszélt, arról, hogy Jónás története az Ő halálának és feltámadásának előképe. Jónás imája egyrészt a teljes megsemmisülés képét villantotta fel: *„mélység és örvény vett körül, hínár fonódott a fejemre. Lesüllyedtem a hegyek alapjáig örökre bezárult mögöttem a föld”* (2,6–7)

Dávid zsoltára, a 22. zsoltár ugyancsak a mindenki által elhagyott emberről szól, akit még az Isten is elhagyott. Ráadásul ez az ember nem depressziós, hanem istenfélő és éppen hite miatt gúnyolják. De ő is átéli a teljes megsemmisülést: *„Hatalmas bikák vettek körül, bekerítettek a básáni bivalyok. Föltápták rám szájukat, mint a marcangoló, ordító oroszlán. Szétfolytam, mint a víz, kifícamodtak a csontjaim. Szívem, mint a viasz, megolvadt bensőmben. Torkom kiszáradt, mint a cserép, nyelvem az ínyemhez tapadt, a halál porába fektettél.”* (Zsolt 22,13–16)

De a megsemmisülés fenyegető, már-már fizikai tapasztalata ellenére Jónás is, a zsoltáros is dalra fakad, és az Úrhoz kiált: *„De én hálaéneket zengve áldozok neked, és amit megfogadtam, teljesítem.”* (2,10)

A zoltáros: *„Hirdetem nevedet testvéreimnek, dicsérlek a gyülekezetben.”* (22,23)

Jézus Krisztus a kereszten a 22. zoltár szavaival imádkozott: *„Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem”*. Dávid zoltára proféciónak bizonyult: *„... átlukasztották kezemet, lábamat... Megosztottak ruháimon, köntösömre sorsot vetnek”* (22,17; 19). Jézus Krisztus a kereszten az Istentől való teljes elhagyatottságot tapasztalta meg, magára vette az emberiségnek járó kárhozatot. De ő is el tudta mondani: *„Atyám, a Te kezébe teszem le lelkem”*.

Az Ő halálából új élet fakad. A gabonamagnak el kell halnia, hogy új életet teremjen. Isten feltámasztotta őt, s a beléje vetett hit: a Krisztushit, azaz az ő halálába és feltámadásába vetett hit által örök életet ad nekünk. *„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”*

IV.

Befejezésként visszatérek az áhítat elején felvetett kérdésemre. Lehet-e, szabad-e ma 2002-ben a Magnificat-ról prédikálni? A válaszom: nemcsak lehet, szabad, hanem kell! Jaj nekem, ha nem hirdetem ma, hogy Isten ma is a történelem Ura! Az igaz, hogy ennek megtapasztalása most nem triumfalista módon történhet, hanem emberi kudarcból és vereségből. A mélységnek valóban valami rejtett, magasabb értelme van! Félelmetes megtapasztalni, hogy ugyanaz az Isten, aki a magasba emel, a mélységbe is leránt bennünket. Megtanít bennünket, hogy minden látszat ellenére egyedül Ő az Úr! Azt akarja, hogy ne csak akkor dicsérjem, amikor azt látom, hogy mennyi jót tett velem. Meg akar tanítani arra, hogy Ő rejtőzködő Isten, aki „ön maga ellentétének látszatában”: a vereségben, a szenvedésben, a mélységben és az elhagyatottságban is az ő megmentő és irgalmas szeretete nyilvánul meg.

Igen, a Magnificat érvényes ma is: de most Dávid, Dániel és Jónás bűnvalló imádságaival együtt érthetjük azt jobban, és különösen akkor, ha saját mélységeinkben, szenvedéseinkben Krisztus kereszthalálának titka is felsejlik előttünk.

Ámen.